

Täysistunto

Tiistai 5.11.2024 klo 14.00—17.43

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 68/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 19/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Keskustelu, hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.44 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevaa ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytykseksi lisätään uusi erillinen palkkaraja, jonka taso määritellään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi sääntelyä toimeentuloedellytyksen alarajasta osa-aikatyössä täsmennetään. Lakiehdotuksella toteutetaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan työntekijän oleskeluluvan tuloraja nostetaan siten, että se on alakohtainen työehtosopimuksen minimi, kuitenkin vähintään 1 600 euroa kuukaudessa.

Muutoksen tavoitteena on varmistaa, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta ilman, että palkkarajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta. Tavoitteena on myös lisätä kokoaikatyön määrää Suomessa ja varmistaa, että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla. Hallintovaliokunta, kuten myös esityksestä lausunnon antanut työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tavoitteita kannatettavina.

Hallintovaliokunta katsoo, että uusi palkkaraja antaa paremmat mahdollisuudet elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla kuin nykyinen työttömyysturvalain mukainen tuloraja, joka on 1 399 euroa kuukaudessa kuluvana vuonna. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uusi palkkaraja on myös linjassa työperusteista maahanmuuttoa tarvitsevien alojen työehtosopimusten kokoaikaisesta työstä maksettavien vähimmäispalkkojen kanssa. Palkkaraja täyttyy tai ylittyy jo nykyisin lähes kaikissa kokoaikaisissa töissä. Lisäksi kaikille töille ja aloille ei ole työehtosopimusta, joten kohtuullisen tulorajan on hyvä olla olemassa.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta pitää lainmuutosta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta on mietinnön perusteluissa selvittänyt eräitä esityksen perusteluissa olleita kirjauksia. Valiokunta muun muassa toteaa, että vuosiloma-ajan palkka ei ole palkanlisä vaan normaalia palkkaa, joten se tulee otettavaksi huomioon osana palkkarajaa. Samoin valiokunta katsoo lomakorvauksen olevan vuosiloma-ajan palkkaan verrattava eikä palkanlisä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Asetettava palkkaraja koskee ainoastaan työntekijän oleskelulupaa. Palkkaraja ei koske muita työnteon perusteella myönnettäviä oleskelulupia — esimerkiksi ei kausityötä eikä erityisasiantuntijoita. Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että esityksellä ei ole vaikutusta myöskään ammattiurheilijoiden asemaan. Urheilijat tulevat Suomeen ulkomaalaislain 74 §:n mukaisella niin sanotulla muu työnteko -luvalla, johon nyt ehdotettu palkkaraja ei sovellu. Palkkaraja ei myöskään koske muilla oleskelulupaperusteilla maassa oleskelevia kolmannen maan kansalaisia, ei siis esimerkiksi opiskelija-tutkijalain mukaisia tutkijoita, jotka työskentelevät apurahalla.

Ehdotuksen mukaan palkkarajan suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lakiehdotuksen mukaan palkkarajan tulee olla euromääräinen ja se tulee asettaa sellaiselle tasolle, että työvoiman maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta eikä työvoiman saatavuus vaarannu tarpeettomasti. Lisäksi on otettava huomioon työehtosopimusten mukaiset kokoaikaisen työn vähimmäispalkat. Käytännössä vaikutuksia julkiseen talouteen arvioidaan elinkaarilaskelmien avulla ja vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ammatti-, toimiala- ja aluekohtaisesti työvoimapula huomioiden. Nämä arviot asettavat valtioneuvostolle raamit, joiden puitteissa palkkaraja tulee asettaa. Arviossa huomioidaan myös yleinen ansiotason kehitys.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta ehdottaa, että lakiehdotus hyväksytään mietinnöstä ilmenevin lain voimaantuloajankohtaan liittyvin teknisin muutosehdotuksin. Mietintöön sisältyy kolme vastalauseita. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.49 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Tänään keskustelussamme oleva ulkomaalaislain muutos asettaisi tulorajaksi 1 600 euroa kuukaudessa, mikä on perusteltu ja tarpeellinen askel Suomen työmarkkinoiden ja yhteiskunnan kestävyyskannalta. Hallituksen tavoitteena on, että Suomeen tulevilla työntekijöillä olisi mahdollisuus elättää itsensä palkallaan. Nykyinen raja, 1 399 euroa kuukaudessa, ei vastaa tätä tavoitetta. Oppositioilla on huolia, että tämä esitetty raja voisi vähentää ulkomaalaisen työvoiman määrää maatalouden ja kausitöiden kaltaisilla aloilla. Kuitenkin meidän on varmistettava, että palkkataso on kohtuullinen ja kestävällä tasolla. Pienipalkkaisen työn varaan rakentuva työvoimapolitiikka ei pitkällä aikavälillä ratkaise työvoimapulaa vaan luo haasteita sekä yksilölle että koko yhteiskunnalle. Suomessa 1 600 euroa ei ole korkea palkka vaan lähinnä riittää omiin peruselinkustannuksiin. Tuloraja on katsottu kohtuulliseksi kompromissiksi, joka turvaa työvoiman saatavuuden mutta varmistaa, että palkka riittää elinkustannuksiin.

Arvoisa herra puhemies! Suomi ei tässä suhteessa ole poikkeus. Myös useat muut EU-maat ovat ottaneet käyttöön tulorajoja varmistaakseen, että maahanmuuttajien työllisyys on kestävä ja heille itselleen oikeudenmukaista. Tämä tuo Suomen linjaan muiden Euroopan maiden kanssa ja vahvistaa kilpailukykyämme työmarkkinoilla, joilla houkuttelemme pätevää, osaavaa ja pitkäaikaisempaa työvoimaa. Lisäksi tällä päätöksellä pyrimme varmistamaan, että työmarkkinamme pysyvät vakaina ja työntekijöiden asema Suomessa turvattuna. Työmarkkinoiden on tarjottava reilut ja kestävät mahdollisuudet kaikille, niin suomalaisille kuin Suomeen saapuville ulkomaalaisille työntekijöille. Tuloraja auttaa houkuttelemaan työntekijöitä, jotka voivat sitoutua työhönsä pitkäjännitteisesti ja tarjota yrityksille työntekijöitä, jotka pystyvät elättämään itsensä nykyisillä elinkustannuksilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Lopuksi haluan painottaa, että tämä tuloraja ei ole sulkemassa Suomea vaan tekemässä siitä oikeudenmukaisemman työpaikan kaikille.

Arvoisa herra puhemies! Vetoan kollegoihini, että katsomme tätä esitystä laajemmasta näkökulmasta ja tuemme reilumpia työmarkkinoita ja kestävämpää tulevaisuutta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.52 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä, jota hallintovaliokunnassa olemme käsitelleet, todellakin esitetään 1 600 euron palkkarajaa ulkomaisen työntekijän, kolmansista maista tulevan työntekijän, oleskeluluvan ehdoksi.

Me keskustan puolesta emme tähän hallituksen esitykseen yhdy. Varsinkaan nytten tämän hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyn myötä saadun tiedon perusteella emme voi tätä lakiesitystä kannattaa laisinkaan monista valitettavista syistä johtuen.

Tässä äsken viitattiin siihen, että oppositiolla on tästä asiasta huoli. — Tästä asiasta on huoli ennen kaikkea suomalaisella elinkeinoelämällä ja suomalaisilla yrityksillä. Tässä esityksessä erityisen hankalaa ja ikävää onkin se, että tämä kajoaa juuri niiden alojen työvoiman saatavuuteen ja työvoiman rekrytointiin kolmansista maista, jotka ovat jo nyt Suomen työmarkkinoiden nykytilanteesta johtuen ja pitkäaikaisesta kehityksestä johtuen täysin riippuvaisia noista maista tulevista työntekijöistä, koska Suomesta ei ole enää pitkään aikaan pystynyt niihin tehtäviin sitä työvoimaa saamaan. Kysymys kuuluukin: Mitä näille yrityksille nyt sitten tapahtuu? Mitä näille yrityksille nyt sitten tapahtuu? Siitä hallitus ei tunnu välittävän laisinkaan.

Tässä on erikoista myöskin se, että hallituksen piiristä on kuultu myöskin paljon niitä puheenvuoroja, että työperäisiä maahanmuuttajia tarvitaan yhä enemmän. Valtiovarainministeriön oman arvion mukaan viime keväänä arvioitiin noin 40 000 työperäisen maahanmuuttajan vuotuisesta tarpeesta, jotta meillä talouskasvu ei häiriinny ja että sitä voitaisiin saada jopa lisää ja että meidän eläkejärjestelmän kestävyys pystyttäisiin turvaamaan. Nyt sitten tällä esityksellä pyritään nimenomaan vaikeuttamaan työperäistä maahanmuuttoa, siis niiden kolmansista maista tulevien ihmisten, joilla on jo työ hankittuna täällä Suomessa, jotka elättävät itsensä työllä eivätkä tule tänne sosiaaliturvan varassa elämään. Eli nyt hankaloitetaan juuri näiden henkilöiden elämää ja arkea, mikä on minun mielestäni kyllä käsittämätön arvovalinta.

Arvoisa herra puhemies! Minä pidän tässä erikoisena myös sitä asetelmaa, joka nyt syntyy tiettyjen työehtosopimusten kohdalla työpaikoille. Siis jos nyt jatkossa kolmansista maista palkattavan, rekrytoitavan, työntekijän minimipalkan on oltava 1 600 euroa kuukaudessa, niin tähän tarkoittaa sitä, että suomalaiselle työntekijälle voisi samasta työtehtävästä samalla työpaikalla työehtosopimuksen nojalla maksaa alempaa palkkaa kuin samoihin työtehtäviin rekrytoituneen henkilön osalta. Tällainen käsitys tästä syntyy. Toivon, että joku voi korjata, pitääkö tämä paikkansa, että nyt näille aloille, joita tämä ennen kaikkea koskettaa, syntyy asetelma, jossa suomalainen työntekijä voikin saada alhaisempaa palkkaa vain perustuen siihen syntyperäänsä, siihen, että hän on suomalainen. Onko tämä näin? Minä toivon, että jos jollakin on parempaa tietoa täällä salissa, niin hän voisi tämän tiedon korjata.

Valiokuntakuulemisissa nimenomaan elinkeinoelämän tahot — edunvalvontajärjestöistä Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, MTK — ovat vastustaneet ja julkises-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

tikin ottaneet tähän kantaa. Nyt tässä näyttää tämä hallituksen politiikka, jossa ennen kaikkea suuremmat yritykset ovat hallituksen suojeluksessa, jatkuvan. Sen sijaan nimenomaan pk-yritykset, joita hyvin usein tällaiset maataloudessa, puutarhatuotannossa ja esimerkiksi rakennusallalla toimivat yritykset ovat, tässä nyt sitten tulevat tästä esityksestä kärsimään entisestään.

No, tietysti tässä lainmuutoksessa maahanmuutto- ja työvoimaviranomaisten sekä työnantajien hallinnollinen työtaakka tulee kasvamaan. Tapasin tuossa istuntotaukoviikolla erästä ulkomaista työvoimaa käyttävää yrittäjää, joka kertoi, että se työvoimahallinnon kuorma on kyllä aika kohtuuton jo tälläkin hetkellä, minkä yksittäinen yrittäjä, joka kaiken muun liiketoiminnan pyörittämisen ohella sitten tätä hallinnollista hommaa hoitaa, ja vielä sitä tällä esityksellä lisätään.

Lisäksi on kyllä todettava sekin, että tämän palkkarajavaatimuksen kiertäminenkin on mahdollista. Yksi todennäköinen skenaario on se, että muutetaan tätä työtä yrittäjämutoisesti tehtäväksi, joten tällä naamioinnilla sitten pystyttäisiin näitä säännöksiä kiertämään.

Toivomme, että tästä hallituksen esityksestä luovuttaisiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

15.58 Mira Nieminen ps: Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on hallintovaliokunnan mietintö hallituksen esityksessä, jossa ehdotetaan lisättävän työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytykseksi erillinen palkkaraja, jonka taso määritellään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi sääntelyä toimeentuloedellytyksen alarajasta osa-aikatyössä.

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta ilman, että palkkarajan asettaminen rajoittaa liikaa työvoiman saatavuutta. Esityksellä pyritään varmistamaan, että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla, ja lisäämään kokoaikatyön määrää Suomessa. Palkkaraja on esityksen mukaan alakohtainen työehtosopimuksen minimi, kuitenkin vähintään 1 600 euroa kuukaudessa. Palkan tulee ylittää palkkaraja koko sen ajan, kun henkilö työskentelee luvan turvin Suomessa. On huomioitavaa, että palkkaraja täyttyy tai ylittyy jo nykyisinkin lähes kaikissa kokoaikaisissa töissä mutta varmistaa kohtuullisen tulorajan myös kaikille niille aloille ja töille, joissa ei ole esimerkiksi työehtosopimusta. Hallintovaliokunta pitää esityksen tavoitteita kannatettavina työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnon mukaisesti, mutta mietintö ei ole yksimielinen.

Arvoisa puhemies! Esityksen tavoite on hyvä, sillä sen tarkoituksena on, että ulkomaiden työntekijöiden työehdot vastaavat suomalaisten työmarkkinoiden vaatimuksia ja että heillä on riittävä toimeentulo Suomessa. Palkkarajan käyttöönotolla pyritään ehkäisemään työehtojen polkemista ja edistämään työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua. Lisäksi se voi myös vähentää halpatyövoiman hyväksikäyttöä ja tukea osaavan työvoiman maahanmuuttoa erityisesti niille aloille, joilla on työvoimapulaa. Ei ole oikein, että matalapalkka-alat mahdollistetaan suomalaisessa yhteiskunnassa ulkomaalaisten avulla tai niitä ylläpidetään julkisin verovaroin. Työstä pitää maksaa kohtuullinen korvaus, ja palkkarajan asettaminen on yksi tapa varmistaa, että Suomeen tulevat työntekijät ansaitsevat riittävästi, jotta he voivat elättää itsensä ilman julkisia tukia ja osallistua yhteiskuntamme hyvinvoinnin rakentamiseen. Myös lausuntopalautteessa kannatettiin jopa korkeampaa palkkarajaa kuin nyt tässä esityksessä oleva rajaesitys on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietinnössä nousi esille asioita, joihin valiokunta kiinnitti huomiota. Näistä yksi oli palkkarajaan vaikuttavat tulot ja lisät, joista esimerkiksi maksettu vuosiloma-ajan palkka, joka maksetaan ajalta, kun henkilö on vuosilomalla, huomioidaan normaalina palkkana. Se ei siis ole palkanlisä ja otetaan huomioon palkkarajassa. Myös luontaisedut katsotaan osaksi palkkaa, jos ne ovat Verohallinnon vuositaisen määrän hyväksymiä eivätkä ole rahapalkkaa suurempia. Asetettava palkkaraja koskee ainoastaan työntekijän oleskelulupaa, ei esimerkiksi kausityöntekijöitä tai erityisasiantuntijoita.

Esityksellä ei ole myöskään vaikutusta ammattiurheilijan asemaan, sillä he tulevat Suomeen niin sanotusti muu työnteko -luvalla, johon palkkarajaa ei sovelleta. Aikaisemmin testeihin tai kokeiluihin tulevat urheilijat ovat saattaneet ohittaa normaalin käytännön viisumilla, mutta tapa ei ole ollut oikea tähänkään asti, vaan oleskelulupa olisi pitänyt hakea ulkomaalaislain mukaan ansiotyötä tai elinkeinon harjoittamista varten. Kaistanvaihto ei ole mahdollista enää vastaavasti ja kohtelee nyt kaikkia työntekijäryhmiä samalla tavalla. Jos maahan tulevan urheilijan lähtökohtainen tarkoitus on tulla työhön Suomeen, hän hakee jo ennalta lähtömaassa oleskeluluvan. Asia on nyt selkeä ja yhdenvertainen kaikkia kohtaan.

Arvoisa puhemies! Työ on yksi tärkeimmistä väylistä integroitua uuteen yhteiskuntaan. Kun ihminen tulee Suomeen töihin, hän ei ainoastaan tuo mukanaan omaa osaamistaan ja panostaan, hän myös sitoutuu osaksi yhteiskuntaamme, oppii tuntemaan paikallista kulttuuria ja rakentaa itselleen elämää täällä. Työn kautta jokainen maahanmuuttaja pääsee osallistumaan yhteiseen arkeemme ja löytää paikkansa yhteiskunnastamme. Työpaikka on monelle maahanmuuttajalle se ensimmäinen kosketus suomalaiseen elämänmenoon, kulttuuriin, arvomaailmaan ja ihmisiin. Työn kautta voi muodostua ystävyys-suhteita ja verkostoja, jotka tukevat elämää täällä ja antavat eväitä onnistuneeseen kotoutumiseen. Kun maahanmuuttajat pääsevät integroitumaan työhönsä ja yhteisöönsä, hyötyy siitä koko yhteiskunta. Jokainen työhön osallistuva ja integroitunut yksilö lisää yhteistä hyvinvointia ja vahvistaa julkista taloutta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

16.03 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on saanut valmiiksi mietinnön hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi. Esityksellä on tarkoitus nostaa työntekijän oleskeluluvan palkkarajaa siten, että se on alakohtainen työehtosopimuksen minimipalkka, kuitenkin vähintään 1 600 euroa kuukaudessa. Palkkaraja asetettaisiin valtioneuvoston asetuksella, joten lakiin lisättäisiin asetuksenantovaltuutus.

Me sosiaalidemokraatit kannatamme esityksen perusratkaisua 1 600 euron palkkarajan asettamisesta. Hallituksen esitystä tulisi kuitenkin mielestämme täsmentää eräiltä osin, mitä käsittelen seuraavaksi.

Tällä hetkellä hallituksen esityksessä ei määritetä laisinkaan sitä, milloin palkkaraja päivitetäisiin valtioneuvoston asetuksella seuraavan kerran ja miten usein sitä tulitaisiin päivittämään tämän jälkeen. Asetuksenantovaltuutus on tästä syystä nykymuodossaan epäselvä. Esityksen tavoitteet työntekijöiden mahdollisuudesta elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla ja kokoaikatyön lisäämisestä eivät myöskään toteudu ilman palkkarajan säännöllistä päivittämistä, sillä hallituksen esityksessäkin todetaan palkkarajan vaikutuksen katoavan jo vuoteen 2029 mennessä kokonaan, jos sitä ei tällä välillä päivitetä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Uhkana on myös, että asetetusta palkkarajasta muodostuu niin sanottu maksimitaso, johon työntekijän oleskeluluvalla Suomessa olevan työntekijän palkkaus tulee rajoittumaan. Se, että palkkarajan tasoa tarkasteltaisiin säännöllisesti, auttaisi varmistamaan työntekijän palkan asetettavan ja sen jälkeen pysyvän muun muassa ansiokehityksen tahdissa. Samalla haluamme korostaa, että myös ulkomaalaisten työntekijöiden kohdalla palkanmäärittelyn tulee aina ensisijaisesti tapahtua alan työehtosopimuksen palkkaryhmittelyn ja palkkaa koskevien määräysten mukaisesti siten, että esimerkiksi työntekijän aiempi työkokemus ja osaaminen tulee myös huomioiduksi palkkauksessa.

Nämä eräät puutteet ja täsmennystarpeet toimimme esiin myös hallintovaliokunnan aiemmassa käsittelyssä, mutta valitettavasti ne eivät tulleet huomioiduksi valiokunnan lopullisessa mietinnössä. Siksi olemme esittäneet valiokuntaryhmämme vastalauseessa, että palkkarajan tasoa tulee tarkastella vuosittain huomioiden yleinen ansiokehitys, työehtosopimusten kokoaikaisen työn vähimmäispalkat, työvoiman saatavuus sekä työperäisen maahanmuuton vaikutus julkiseen talouteen. Näin palkkaraja pysyisi ajan tasalla.

Lisäksi esitämme vastalauseessamme, että jatkolupaharkinnassa tehtävää palkkarajan ylittämisen tarkastelua muutettaisiin. Nyt esitetään, että ulkomaisen työntekijän palkan tulisi ylittää palkkaraja laskennallisesti kuukausittain työntekijän oleskeluluvan voimassaoloaikana. Palkan riittävyyttä tulisi kuitenkin näkemyksemme mukaan tarkastella siten, että se ylitetään keskimääräisesti koko luvan aikana. Näin pystytään ottamaan paremmin huomioon erilaiset alakohtaiset erityispiirteet, esimerkiksi työaika- ja tasoittumisjärjestelmät.

Samalla olisi selvennettävä sitä, että esitys palkkarajan ylittämisestä on yhteensopiva parhaillaan käsittelyssä olevan hallituksen esityksen kanssa, jossa säädetään työttömyyden suoja-ajoista. Siksi myös suoja-ajojen puitteissa olevan työttömyyden tulisi olla jatkolupaharkinnassa hyväksyttävä syy palkkarajasta poikkeamiseen toteutunutta toimeentuloa arvioitaessa. Näiden kahden esityksen välistä yhteyttä ei tässä esityksessä ole riittävästi tarkasteltu.

On myös syytä tuoda esiin, että palkkarajan arvioinnin takautuvasta vaikutuksesta ei ole säädetty lakiesityksen pykälätekstissä, vaan siihen viitataan ainoastaan perusteluissa. Yksilön oikeuksiin olennaisesti vaikuttavat asiat tulee säätää lailla, ei lain perusteluilla, ja hallituksen esitystä on tältä osin pidettävä heikosti valmisteltuna, erityisesti, kun esityksen perusteluissa ehdotettu tulkinta poikkeaa ulkomaalaislain toimeentuloedellytyksen täyttymisen arvioinnissa noudatettavasta tulkintatavasta.

Näiden seikkojen lisäksi pidämme epätarkoituksenmukaisena, että uutta palkkarajaa sovellettaisiin jatkolupaharkinnassa myös heihin, jotka ovat saapuneet maahan vanhan toimeentuloedellytyksen aikana. Esityksen sisältämä kolme kuukautta on useassa tilanteessa liian lyhyt aika uuden, paremmin palkatun työn löytämiseen. Siksi asetettava palkkarajaa ei tulisi soveltaa aiemman toimeentuloedellytyksen aikana maahan saapuneisiin ulkomaisiin työntekijöihin.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteluilla esitän, että lakiehdotus hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.08 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ulkomaalaisten työntekijöiden palkkarajasta on tärkeä osa keskustelua työperäisestä maahanmuutosta ja kokonaisu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

nessaan suomalaisen työelämän pelisäännöistä. Suomen tulee näyttää, että täällä jokaiselle työntekijälle kansalaisuudesta riippumatta taataan työstä riittävä toimeentulo.

Ulkomaalaisen työntekijän toimeentulo ei voi olla epävarmaa, kuten nykyisen 1 399 euron tuloraja antaa ymmärtää. Tämä on erityisen tärkeää matalapalkka-aloilla, joilla monet kohtaavat tahtomattaan osa-aikaisuuden ja epävarmuuden arjen. Tulorajan korottaminen on siis hyvä asia. Palvelualat, kuten majoitus- ja ravitsemusala, hyötyvät tästä uudistuksesta, sillä palkkaraja tukee kokoaikatyön lisäämistä. On kohtuutonta, että yhä useampi ja suurempi osuus työntekijöistä elää osittain työttömyysetuuksilla, sillä moni työssä oleva tekee osa-aikatyötä vasten tahtoaan ja osa-aikatyön palkka ei riitä elämiseen.

Palkkarajaa tulisikin säännöllisesti tarkastella, jotta työntekijöiden palkat pysyvät ajan tasalla. Työmarkkinat eivät ole pysähtyneet tilaan, jossa sama palkkaraja olisi aina riittävä. Tarvitsemme järjestelmän, joka reagoi palkkojen ja työelämän muutoksiin, jotta Suomen työmarkkinat eivät houkuttele vain halvinta työvoimaa vaan osaavaa ja motivoitunutta työvoimaa, joka pystyy elämään palkallaan. Työntekijöiden työperäinen hyväksikäyttö on esitettävä kaikin keinoin. Työperäisen maahanmuuton tavoitteena ei tule olla mahdollisimman halvan työvoiman houkutteleva.

Riittävän palkkatason takaaminen on yksi askel työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi, mutta sen rinnalle on välttämätöntä tuoda myös muita keinoja. Alipalkkauksen kriminalisointi ja ammattiliittojen kanneoikeuden laajentaminen ovat muun muassa asioita, joiden tuominen hallituksen työkalupakkiin olisi kovin tervetullutta.

Kannatan edustaja Peltosen tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

16.10 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessähän tavoite on nimenomaan se, että työn perässä maahan muuttaneilla on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ja tulla toimeen ansaitsemallaan palkalla. Kokoaikatyön määrän lisääminen on kannatettavaa, sosiaalidemokraattisen linjan mukaista. Tulorajat ovat tärkeitä keinoja näiden tavoitteiden säätämiseksi. Riittävän toimeentulon edellyttäminen tukee myös työperäisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyä.

Avauspuheenvuorossa hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas totesi hienosti sen asian pihvin, elikkä siis sen, että tällä esityksellä nimenomaan pyritään siihen että työperäisen maahanmuuton ansiosta tänne maahan tullut henkilö, joka tulee tekemään töitä, toisi myös paremmin yhteiskuntaan sitten niitä veroeuroja. Totta kai tämä on tärkeä tavoite, mutta tämä 1 600 euron tuloraja on tietysti se, mikä tässä meidän ryhmässäkkin on keskustelua herättänyt. Ja nimenomaan esitys siitä, että sitä tarkasteltaisiin tietyin aikavälein ja korotuspainetta käytäisiin läpi paremmin, on tietysti tarkoituksenmukainen, koska sillähän paremmin myös edustaja Peltokankaan tavoitetta toteutettaisiin siltä osin.

Toki täytyy myös muistaa se, että tämä 1 600 euroa on todella varsin pieni tuloraja. Jos ajatellaan, että kuka tahansa voi kokeilla sillä tulolla toimeentuloa, niin se on varsin pieni vielä tässä vaiheessa. Sitten toisaalta, kun puhutaan siitä työntekijöitten turvasta, on se sitten suomalaisten tai työperäisen maahanmuuton turva, niin senkin osalta parantamista varmasti tässä yhteiskunnassa on, ja sosiaalidemokraatit ovat tehneet tähän liittyviä lakialoitteita niin alipalkkauksen kriminalisoinnin osalta kuin sitten ammattiliittojen kanneoikeuden osalta. Tietysti kysymys kuuluu, miksi hallitus ei ole näitä esityksiä ollut tukemassa ja tuomassa omassa ohjelmassaan läpi, kun ne nimenomaan sitä pihviä myös parantaisivat,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

mitä edustaja Peltokangaskin hienosti toi, elikkä sitä, että varmemmin niitä veroeuroja siten myös tähän yhteiskuntaan tulisi, kun työntekijän oikeuksia paremmin valvotaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

16.13 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen 3 mukaiset ehdotukset. Tässä puheenvuorossa esittelen vastalauseen 3, sen erot mietintöön ja sen, miksi meillä on tässä mietinnössä kolme erillistä vastalauseetta.

Eli erona valiokunnan mietintöön vastalauseen 3 pykälämuutoksissa ehdotamme palkkarajasta joustamista erityisestä syystä. Eli jos on sellainen tilanne, jossa on ilmeisiä syitä, joiden vuoksi olisi kohtuullista ja oikein, että palkkarajassa olisi joustoa, viranomaisella olisi harkintavaltaa myös tätä joustoa käyttäen.

Mitä nämä syyt saattaisivat olla?

Meidän valiokuntakuulemisessa tuli esille joitakin elinkeinoelämän esimerkkejä, esimerkiksi tilanne, jossa sellaisella alueella, jolla tulee toimeen alhaisen hintatason vuoksi vähän pienemmilläkin tuloilla, tarvittaisiin väliaikaisesti sellaisia työntekijöitä, joille ei ole tapana maksaa harjoittelupalkkaa korkeampaa aloituspalkkaa ilman ammattitaitoa. Tällaisissa tilanteissa se 1 600 saattaa pikkusen alittua, puhutaan 50:stä, ehkä 70 eurosta. Esimerkiksi Närpiön tapaus nousi esille, se, että siellä on tämäntyyppisiä tilanteita ollut jossain vaiheessa. Toki useinkin näiden työntekijöiden kohdalla, jos TESejä noudatetaan, ne palkat hyvinkin pian sieltä nousevat sen 1 600:n yläpuolelle.

Toinen esimerkki, mikä meille tuli lapsiasiainvaltuutetun yhteydessä, oli lapsen etu. Hallituksen esitys ei huomioi kaikkia sellaisia tilanteita, joissa lapsen etu saattaisi edellyttää esimerkiksi toisen vanhemman maassaolon turvaamista tilanteissa, joissa henkilöillä esimerkiksi on 80-prosenttinen työsuhde mutta siitä ansaittu palkka ei riitä aivan ylittämään sitä 1 600:aa euroa.

Kolmas esimerkki, mikä nousi kuulemisissa esiin, oli sellainen tilanne, jossa perheen kokonaistulot kyllä ylittäisivät tulorajan mutta perheen koko ajan tulot eivät siihen yksinään riitä, jolloinkin tällaisessa tilanteessa puolisolle pyritään mahdollisesti etsimään edes osa-aikainen työ niin, että päästään näillä kahden hengen tuloilla sen tulorajan ylitse. Tällaisessa tilanteessa ei ole mitään syitä niiden tavoitteiden näkökulmasta, joita lakiesityksessä on asetettu, miksi puoliso ei voisi tehdä osa-aikaista työtä tai miksi tulorajat eivät riittäisi perusteeksi kokonaisharkinnalle, mutta voi olla hyvinkin perusteita sille, miksi perheessä ajatellaan, että toisen vanhemman olisi hyvä työskennellä vain osa-aikaisesti, esimerkiksi, jos perheessä on useita pieniä lapsia tai perheessä on vammaisen lapsi, mahdollisesti jonkun vanhemman saattohoitotilanne tai jokin muu syy, jossa on inhimillisesti ymmärrettävää, että se perhe-elämä vaatii enemmän resurssia kuin mitä meidän kahden kokoaikatoissa olevan elättäjän elättäjämalli edellyttää ja mihinkä tämäkin esitys pitkälti nojaa.

Toinen muutosesitys, joka vastalauseissa tehdään, on, että silloin, kun lasketaan sitä 1 600:n palkkarajaa, tulisi huomioida kaikki ennakoitavissa olevat palkanlisät, jotka on määritelty laissa taikka työehtosopimuksissa. Tästä ei aiheutuisi mitään ylimääräistä byrokratiaa, koska joka tapauksessa, kun sitä työlupaa myönnetään, viranomaisen on tarkistettava, että ne työsopimukset ja palkkaehdot ovat TESien mukaisia, eli ne käydään läpi siellä joka tapauksessa. Siellä on tämäntyyppisiä palkanlisäyksiä kuin esimerkiksi kielilisiä tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

ammattitutkintolisä, jotka ovat hyvin tiedossa jo siinä vaiheessa, kun henkilö tulee Suomeen, ja jotka tulisi voida myös huomioida silloin, kun arvioidaan sitä, ylittääkö se palkka sen tulorajan. Eli jos varmuudella tiedetään, että se palkka, joka sinne tilinauhalle tulee, on yli 1 600, niin ei sitten sen takia, että osa siitä palkasta on jonkun lisän nimikkeellä, ihmistä kiellettäisi tulemasta tähän maahan.

No mikä sitten on tämän vasemmistoliiton vastalauseen suhde muihin vastalauseisiin? Sosiaalidemokraattien vastalauseessa palkkarajan liikkumisesta ylöspäin ollaan enemmän huolissaan, me taas sen liikkumisesta alaspäin sellaisissa tilanteissa, kun siihen on tarvetta. Keskusta taas on omassa vastalauseessaan ehdottanut hylkyä ensisijaisesti elinkeinoelämän tarpeista käsin, jotka meidän vastalauseessa asettuvat vain yhdeksi näkökulmaksi muiden joukossa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rostila poissa. — Edustaja Pekonen.

16.19 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Suomeen tuleville työntekijöille tulisi lähtökohtaisesti turvata elämiseen riittävä palkka, mikä edellyttää työehtosopimuksen ja lakien noudattamisen lisäksi myös sitä, että työtunteja on tarjolla riittävä määrä. Vastentahtoista osa-aikatyötä tulisi pyrkiä vähentämään myös tätä esitystä laajemmin esimerkiksi vahvistamalla työnantajien lisätyön tarjoamisvelvoitetta.

Tämä hallituksen esitys ei ratkaise myöskään työperäisen hyväksikäytön ongelmia, joihin voitaisiin tehokkaammin puuttua esimerkiksi tehostamalla työsuojeluvalvontaa ja säättämällä ammattiliitoille kanneoikeus.

Vaikka elämiseen riittävä palkka on perusteltu edellytys työperäisen oleskeluluvan myöntämiselle, voi kategorinen 1 600 euron palkkaraja aiheuttaa myös ongelmia, etenkin kun se yhdistetään hallituksen muihin maahanmuuttopolitiikan kiristykseen, kuten niin sanottuun kolmen kuukauden sääntöön. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisissa tuli kuitenkin ilmi, ettei tämän esityksen ja muiden valmisteilla olevien lakimuutosten yhteisvaikutuksia ulkomaalaisten työntekijöiden asemaan ole arvioitu, ja pidän erittäin huonona asiana, ettei näitä yhteisvaikutuksia ole arvioitu.

Hallituksen esityksen mukaan palkkaraja on luvan saamisen ehdoton edellytys eikä siitä voida poiketa. Siten palkkarajaa koskeva edellytys eroaisi ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetystä toimeentuloedellytyksestä, josta lain mukaan voidaan poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii. Vastaavan poikkeamismahdollisuuden säätäminen olisi pitänyt toteuttaa myös tämän käsiteltävän esityksen yhteydessä. Myöskin yhdenvertaisuusvaltuutettu suositteli lausunnossaan valiokuntaa huomioimaan, että tämän lain tulisi mahdollistaa sen soveltajalle harkintavalta poiketa tiukasta palkkarajasta, esimerkiksi jos luvan myöntämättä jättäminen olisi kohtuutonta tai jos lapsen edun toteutuminen sitä edellyttää, kuten edustaja Kontula tässä edellä hyvin kävi läpi nämä erilaiset tilanteet.

Puhemies, kannatan siitä syystä edustaja Kontulan tekemiä esityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

16.21 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! On totta, että kilpailu osaajista ympäri maailmaa on kovaa. Myös Suomi kaipaa osaajia, mutta esimerkiksi tämä esitys ei vaiku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

ta siihen, tuleeko Suomeen jatkossakin osaajia. Nimittäin osaajien kriteereinä maan valitsemiseen ovat muun muassa palkkataso, verotus ja turvallisuus. Tällä hetkellä erityisesti turvallisuus on meille suuri etu kilpailussa muita maita vastaan. Monelle ulkomaalaiselle työntekijälle on ollut iso hämmästyksen aihe esimerkiksi se, että lapsi voi mennä saattamatta kouluun. Se ei ole monessa muussa maassa mahdollista. Tämä laki vahvistaa maamme turvallisuutta, koska se estää rikollista ihmiskauppaa, joka maahanmuuttajataustaisilla matalapalkka-aloilla poliisin mukaan suuresti rehottaa. Tässäkin laissa kyse on siis yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämisestä.

Arvoisa rouva puhemies! Oppositioapuolueet murehtivat keskustaa myöden, kun kehitysavusta ja vastaanottorahasta leikataan tai maahanmuutosta yritetään tehdä julkisen talouden kannalta kestävämpää. Tämä hallitus haluaa pitää hyvinvointivaltiota kiinni. Siksi nämä toimet tehdään, jotta suomalaisilla on myös tulevaisuudessa hyvät palvelut. On myös työntekijöiden etu, että laki edellyttää palkkaa, jolla edes teoriassa voisi tulla toimeen. Samalla parannamme suomalaisten rakentajien mahdollisuuksia kilpailla urakoista erityisesti kasvukeskuksissa.

Edustaja Honkonen oli huolissaan siitä, että työnantaja voisi palkata suomalaisen työntekijän ulkomaalaista halvemmalla. Pitääkin kyllä kysyä, oletteko siis keskustassa aidosti huolissanne siitä, että suomalainen palkataan ulkomaalaisen sijasta, jos hän suostuu tekemään työn sopimusten mukaisesti ulkomaalaista halvemmalla. Minä en olisi erityisen huolissani siitä, että työ tehdään suomalaista työvoimaa käyttäen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.23 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron sen vuoksi, että vähän pohdiskelen sitä, onko tämä 1 600 euroa paljon vai vähän tässä tilanteessa. Jos arvioidaan nyt tämänhetkistä 1 399:ää euroa, joka on työttömyysturvalain mukainen minimi, ja 1 600:aa euroa tässä esityksessä, voidaan ensin katsoa tätä suhteessa meidän naapurimaihin: Virossa vastaava palkkaraja on 1 685 euroa ja Ruotsissa 2 370 euroa, niin että nämä ovat jo korkeampia kuin Suomessa. Ja sitten meidän työehtosopimusten taso on sellainen, että se 1 600 euron palkkaraja täyttyy työehtosopimuksien kautta. Täytyy muistaa, että nyt työehtosopimuskierros on meneillään ja palkkarajat varmaan nousevat siellä ylöspäin. Siinä mielessä tämä palkkaraja ei ole korkea, ja sen takia meidän ryhmän toimesta on arvioitu, että tämä lähtötaso jo jää vähän liian alas.

Toinen, joka tähän liittyy tämän lähtötason osalta, on se, että nyt kun tämä lähtötaso ei ole ihan kohdallaan, niin tämän tarkistamisen pitäisi olla säännönmukaista, vuosittaista, koska ansiot kehittyvät. Olisi aika loogista ja ennakoivaa, että sitä tarkistettaisiin säännönmukaisesti, ja vuosittain olisi hyvä tarkistuspaikka.

Toinen ongelmakohta, joka tähän liittyy, on se, mistä edustaja Kontulakin tässä puhui, että kun ansiot vaihtelevat voimakkaasti, niin tämä 1 600 euron raja joka kuukausi täytettynä on ehkä aika hankala. Jos ollaan aika lähellä sitä, niin jos työaikajärjestelmät ja muut heiluvat, se voi mennä jonakin kuukautena alle sen, koska työtunteja ei ole riittävästi. Tästä syystä tämän joka kuukausi täyttyminen on tässä aika tiukka ja se voisikin olla tämä keskimääräinen, minkä olemme omassa esityksessämme tuoneet esiin.

Nämä kaksi kohtaa olisi ainakin pitänyt tässä korjata, jotta välttyttäisiin näiltä ongelmilta. Sitten on joitain hienosäätöjä, joita tässä on hyvin tuotu esiin, joita olisi ehkä vielä pitänyt tarkemmin lähteä arvioimaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Edustaja Honkonen tässä arvioi, että tämä voi tuoda semmoisen tilanteen, että suomalainen työntekijä joutuu työskentelemään pienemmällä palkalla tämän seurauksena. Mutta tämänkin lain lähtökohta on koko ajan ollut se — ainakin minä olen ymmärtänyt niin — että työehtosopimus määrittelee sen alan minimipalkan, eli se työehtosopimuksen määrittelemä palkka on täällä aina pohjalla, ja jos työehtosopimusta ei ole, niin sitten on tämä 1 600 euron raja, joka siellä on. Eli pelkistäisin tämän tällä tavalla, ja siinä mielessä sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole työehtosopimusta, tämä raja tulee vasta käytettäväksi. Tässä mielessä edustaja Honkonen huoli minusta on turha, koska työehtosopimus on tässä ensisijainen.

Arvoisa rouva puhemies! Minua mietityttää tässä laissa tietenkin se, että tämä yksistään ei vaikuta muuten kuin ennalta ehkäisevästi tähän työperäiseen hyväksikäyttöön. Toisaalta voidaan arvioida, niin kuin me valiokunnassa painotetaan, että palkkarajan asettaminen ei itsessään vielä takaa palkkarajan ylittävää palkkaa vaan se edellyttää tuekseen kattavaa ja riittävästi resursoitua ennakko- ja jälkivalvontaa ja sujuvaa viranomaisyhteistyötä. Tämä on tässä oleellinen asia. Ulkomaalaistaustaisten ja erityisesti heikosti kotimaisia kieliä puhuvien ja työmarkkinoita huonosti tuntevien työmarkkinaosa on usein heikko, ja sen takia turvaavia toimia eli näitä valvontatoimia tarvitaan.

Eli tämä ei ole täysin ongelmaton, mutta tämä on aiheellista säätää, ja meille tulee siihen nyt selkeä raja, kun näitä oleskelulupia määritellään.

Tuen edustaja Peltosen tekemää ehdotusta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

16.28 **Juha Hänninen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Toivon, että myös oppositio olisi tässä tukemassa reilumpia työmarkkinoita ja kestävämpää tulevaisuutta Suomessa.

Haluamme tehdä Suomesta oikeudenmukaisemman maan, haluamme työpaikan kaikille, haluamme varmistaa maahan muuttavien työntekijöiden asemaa turvallisessa Suomessa.

Tämä kompromissi turvaa työvoiman saatavuuden ja sen, että palkka riittää elämiseen kaikille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

16.29 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Ennen kuin tulin tähän taloon, työskentelin useita vuosia informaalin työn tutkijana, ja minun käsitykseni on, että tässä talossa ei tähän päivään mennessä ole ymmärretty yhtään, mistä työperäisessä hyväksikäytössä ja sen torjunnassa on kysymys.

Valvonnalla voidaan saada aikaiseksi jotain. Voidaan saada aikaiseksi yksittäisiä keiserejä, voidaan puuttua yksittäisiin asioihin poikkeustilanteissa, mutta valvonta on aina lähtökohtaisesti takamatkalla, koska valvonta tarkastelee aina niitä työmaita ja työntekijän ja työnantajan välistä suhdetta ulkoapäin. Niin kauan kuin meidän järjestelmässämme niissä tilanteissa, joissa työperäinen hyväksikäyttö paljastuu, työntekijä ei hyödy siitä, niin kauan kuin se työnantajan antama diili, vaikka se olisi alipalkattu, vaikka se sisältäisi riistoa, vaikka se sisältäisi jopa pakottamista, on parempi diili kuin mitä viranomaiset tarjoavat, niin kauan me ei päästä siihen työnantajan ja työntekijän väliin. Niin kauan kaikki valvontaan laitetut resurssit ovat aina tavallaan hukkaan heitettyä resurssia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Olin vuosia puheenjohtajana Pro-tukipisteellä. Meillä oli joka vuosi useita sellaisia keissejä, joissa ihmiskaupan uhreiksi joutuneet seksityöntekijät eivät halunneet meidän ihmiskaupan uhrien suojelujärjestelmään sen takia, että se diili oli niin huono, että heidän kannatti mieluummin yrittää pärjäällä niiden ihmiskauppiaiden ja niiden vaatimusten kanssa omillaan kuin suostua yhteistyöhön suomalaisen poliisin kanssa. Oli vuosia... Jos muistan yhdeltä vuodelta tilastot, oli 12 tällaista tapausta, ja näistä kaksi lähti sitten lopulta tähän ihmiskauppaprosessiin, koska se koettiin niin huonona vaihtoehtona. Miksi se koettiin huonona vaihtoehtona? Sen takia, että heille ei ollut sen kautta näköpiirissä muuta kuin paluu takaisin sinne kotimaahan, josta he olivat Suomeen aikanaan tulleet ja sellaisissa olosuhteissa vielä, jossa kaikki heidät näihin kohtuuttomiin työoloihin pakottaneet toimijat edelleen mahdollisesti uhkasivat heidän perheitään.

Toinen esimerkki: Kiertäminen on helppoa — kaikkien säännösten, työehtojen, palkkojen kiertäminen — jos tämä työnantajan ja työntekijän välinen hyväksikäyttösuhde on luja eikä kummallakaan ole intressiä sitä rikkoa. Olin Olkiluodossa, kun sitä rakennettiin. Asuin parakkikylässä näiden 2 000 rakennusmiehen kanssa jonkin aikaa ja näin muun muassa, kuinka työnantaja tuli parkkipaikalle jakamaan seteleinä osan palkasta työntekijöille, koska oli kätevämpää hoitaa se sitä kautta kuin pankin kautta. Tämä ei ollut lainkaan ainoa hyväksikäytön muoto, johon siellä törmäsin. Siellä esimerkiksi työnantaja oli ottanut henkilöllisyysasiakirjat pois työntekijältä, joka vaati päästä lääkäriin. Näistä keisseistä, joita siellä yritettiin osittain viranomaisten, osittain ammattiyhdistysliikkeiden toimesta, kymmenen erilaista keissiä oli siinä vaiheessa, kun minä siellä olin, paikallisen poliisin hoidossa. Niistä yksikään ei sinä aikana edennyt yhtään mihinkään, ja useimpien kohdalla tehtiin lopulta tutkinnan keskeyttämis päätös sen takia, että keissiä oli niin vaikea edistää, kun toisaalta niiltä työntekijöiltä oli mahdotonta saada sellaisia lausuntoja, jotka olisivat vieneet sitä eteenpäin, koska ne olisivat olleet niiden työntekijöiden oman edun vastaisia ja toisaalta sitten taas se tutkinta oli niin hankalaa, koska oli monia kieliä. Siellä parakkityömaalla oli pariakymmentä erilaista kieltä.

Ainoa tehokas keino, jolla työperäistä hyväksikäyttöä tai edes sen rankimpia muotoja, jopa ihmiskauppaa, pystytään torjumaan, on emansipoida niitä työntekijöitä ja puuttua sellaisiin ympäristöihin, joissa todennäköisesti työn ehdot ovat sillä lailla kiikun kaakun, että ehkä mennään vähän pieleen, mutta ei vielä olla työperäisen hyväksikäytön alueella, koska se on se kasvualusta, josta nämä vakavammat rikkeet sitten pääsevät siellä rehottamaan, ja siitä ympäristöstä nousee nämä ongelmat.

No, miten se työnantajan ja työntekijän välinen hyväksikäyttösidos sitten katkaistaan? Siihen tarvitaan ensinnäkin riittävästi tietoa. Työntekijän pitää tietää, mitkä ovat tämän maan tavat ja mitä täällä voi vaatia. Okei, no esimerkiksi siellä parakkityömaalla useimmat heistä kyllä tiesivät, mutta he tiesivät myös sen, että heillä ei ole mitään mahdollisuuksia semmoisia suomalaisten työehtojen mukaisia diilejä täällä saada. Heidän vaihtoehtonsa oli joko suostua siihen diiliin, joka heille tarjottiin, tai sitten lähteä kotiin Puolaan tai Tšekkoslovakiaan.

Toinen tekijä on sitoutuminen tähän yhteiskuntaan, joka tapahtuu esimerkiksi sitä kautta, että suositaan perheiden muuttoa tänne ja niin pitkiä oleskelulupia, että semmoisia sidoksia on mahdollista syntyä. Jos puolalainen raksamies siellä Olkiluodossa löysi suomalaisen puolison, hänen mahdollisuutensa ajaa palkkaneuvotteluissa lähemmäs sitä TES-tasoa parani heti kummasti, koska hänellä oli sidos tähän yhteiskuntaan ja hän oli eri lailla kiinni täällä ja hänellä oli myös intressi jäädä tänne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Sitten se kolmas asia: Työntekijän pitää myös hyötyä siitä käsittelystä. Se tarkoittaa, että työperäisessä hyväksikäytössä pitää olla kunnolliset sanktiot ja niistä pitää koitua verrattain nopeasti korvauksia myös näille työntekijöille, jotka ovat vaarantaneet paljon silloin kun ovat riitauttaneet sen asian, ja työsuhteen katketessa ensimmäinen asia ei ole, että ihminen heitetään ulos maasta mahdollisesti ennen kuin hän on ehtinyt edes todistaa työnantajansa vastaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

16.36 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Se, että ulkomaalaisen työntekijän palkka on riittävä ja sillä voi tulla toimeen, vähentää myöskin työperäisen hyväksikäytön riskiä, ja myös siksi tämä hallituksen esityksen sisältämä ehdotus palkkarajan asettamisesta asetuksella on hyvin kannatettava.

Täällä tässä ensimmäisessä käsittelyssä kaikissa meidän sosiaalidemokraattien pitämässä puheenvuoroissa on toistettu se, että me tuemme tätä perusratkaisua, joka hallituksen esitykseen sisältyy. Rakentavan oppositiopolitiikan hengessä olemme löytäneet hallituksen esityksestä myöskin kehityskohteita, jotka tekisivät tästä esityksestä paremman ja vaikuttavamman ja toteuttaisivat myös paremmin niitä tavoitteita, joita hallituksen esityksessä tavoitellaan. Kun täällä joissain puheenvuoroissa on ikään kuin esitetty, että oppositio tässä jotenkin yhtenä rintamana vastustaisi tätä palkkarajaa, niin ainakin omaan korvaani pisti vain se, että keskusta oli ainoana puolueena omassa vastalauseessaan ehdottamassa, että koko esitys hylätään. Muissa vastalauseissa oli useita hyvin perusteltuja ehdotuksia, miten tästä ehdotuksesta saataisiin vielä paremmin hallituksen tavoitteita vastaava.

Tässä on käyty ansiokasta keskustelua työperäisen hyväksikäytön kitkemisestä — siitä kiitän. Pidän itsekkin tärkeänä sitä, että emme ajattele niin, että työ ja toiminta työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi jotenkin päättyisivät tähän esitykseen: myös muita toimenpiteitä tarvitaan. Täällä omassa puheenvuorossaan edustaja Suhonen teki kaksi erittäin kannatettavaa ehdotusta alipalkkauksen kriminalisoinnista ja järjestöjen kanneoikeuden säätämisestä. Itsekin haluan yhtyä näihin ehdotuksiin, ja jälleen on paikallaan kysyä, voisiko hallitus näihin ehdotuksiin tarttua ja jatkaa työtä työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi tämän hallituksen esityksen viitoittamalla tiellä myös näillä ehdotuksilla, joita oppositios-
ta on tehty.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

16.38 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Jatkan tuosta, mihinkä edustaja Peltonen päätti. Olen vähän hämmentynyt siitä, että edustaja Hänninen on useaan otteeseen todennut, että eikö oppositio voisi tukea tätä hienoa asiaa, jossa siis työperäisen maahanmuuton tavallaan tulotasoa korottamalla saadaan epäoikeudenmukaisuutta kitkettyä ja parannettua työntekijöitten oikeuksia. Nyt oli ikään kuin muodostunut henkilökohtaisesti minullekin kuva, ettemme muka olisi tällöisten asioitten takana. Ja juuri kuten tässä olemme monessa puheenvuorossa kuulleet, niin me SDP:ssä olemme jopa olleet ajamassa alipalkkauksen kriminalisointia, ammattiliitoille kanneoikeutta ja niin edespäin, niin että heräsi vain semmoinen kuva itselle — olenko ymmärtänyt nyt siis oikein — että edustaja Hänninen on nyt sitä mieltä, että hän myös kannattaisi näitä minun luettelemiani esityksiä ja sitä, mitä edustaja Peltonenkin tuossa äsken kuvasi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Ymmärsinkö minä nyt oikein? Elikkä hallituksesta nyt sitten löytyykin kannatusta vahvasti sille, mitä tässä äsken kuulimme, että työntekijöitten oikeuksia pitää parantaa ja vahventaa kaikilta osin. Onko tulkintani oikea, että hallitus on nyt sitten tulossa näitten esitysten taakse, että alipalkkaus kriminalisoidaan ja ammattiliitoille kanneoikeus? Tähän vielä toivoisin hallituspuolueitten kansanedustajilta vastausta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.39 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Meillä Anna Kontulan kanssa on samantaisia kokemuksia. Olen itse ollut ydinvoimalaitoksella töissä 12 vuotta ja tiedän tämän ongelmarakenteen, mitä edustaja Kontula tässä toi hyvin esiin.

Ensinnäkin edustaja Hännisen huoleen siitä, onko oppositio tässä mukana: yritin juuri tuossa edellisessä puheenvuorossani sanoa, mitä puutteita tässä on ja miten tätä pitäisi jaloistaa niin, että tästä tulisi vielä parempi.

Ehkä kaikkein tärkein asia, mikä tähän työehtojen valvontaan liittyy, on tässä keskustelussa jäänyt taka-alalle, eli se, kuinka hyvin työehtosopimuksia yleensä noudatetaan Suomessa. Sillä on se isoin rooli, ja siinä sopijaosapuolilla on tosi merkittävä rooli. Ne katsovat omilla työpaikoillaan sitä, kuinka työehtoja noudatetaan. Ne katsovat myöskin maahanmuuttajien tilannetta, että he saavat asialliset työehdot, kun tänne tulevat. Tämä ulottuvuus on ensimmäinen kohta siinä, miten työehtoja Suomessa valvotaan.

Toinen on sitten se, että kun tätä ruvetaan sitten selvittämään, niin he ovat siinä apuna ja voidaan hakea sitä ratkaisua.

Ja sitten kolmas asia on tämä valvontapuoli, johon viittasin sillä, että me haetaan työsuojeluviranomaisille ja muille viranomaisille riittävät toimivaltuudet.

Sitten neljäntenä tulevat nämä järjestöjen kanneoikeudet ja alipalkkauksen kriminalisointi ja niin poispäin.

Mutta se lähtökohta pitää muistaa, että valtaosa asioista pystytään siellä työpaikkatasolla katsomaan, kun annetaan riittävät toimintaedellytykset niille työehtosopimusosapuolille tehdä asioita. Sen takia tässä — kun puhutaan tänne maahan tulevista, esimerkiksi lähetetyistä työntekijöistä — kun avataan paikallisen sopimisen avulla lähetetyille työntekijöille samat oikeudet kuin järjestäytyneessä kentässä Suomessa on, niin he eivät tiedä, minkälaisilla työehdoilla täällä Suomessa tehdään, ja tänne tulee sellaisilla työehdoilla ihmisiä, jotka eivät niitä sisältöjä tunne. Ja me olemme tässä vielä ihmeissämme tämän jatkon osalta. Me toisaalta avataan — vaikka tässä tietyllä tavalla suljetaan eli tehdään ennakkoasioita tällä rajalla, mutta toisaalta sitten avataan — myöskin uusi polku, joka on vielä ennalta arvaamaton. Eli meillä kyllä riittää työmarkkinoilla töitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

16.42 Juha Hänninen kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Edustaja Kontula totesi tulkintani mukaan, että valvontaa tulee lisätä. Käsittelyssä oleva esitys ei poissulje valvontaa — päinvastoin se tukee maahan muuttaneen työntekijän asemaa palkan ja toimeentulon näkökulmasta.

Edustaja Suhonen mainitsi nimeni, joten vastaan, että työntekijä on palkkansa ansainnut, ja tulkintanne on mielestäni täysin oikea. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

16.43 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Korjaan sen verran, että en sanonut, että valvontaa tulisi lisätä. Sen sijaan vaadin kyllä, että sanktioita havaituista rikkomuksista tulisi lisätä. Vaadin sitä, että valvontaa tulisi suunnitella toisella lailla, ja vaadin ymmärrystä rakenteellisiin muutoksiin työmarkkinoilla, jotta oikeasti ihmiset itse kykenisivät vaatimaan parempia työehtoja.

Pääsääntö on, oli kysymys sitten suomalaisesta taikka minkä maalaisesta työntekijästä tahansa, että jos heiltä kysytään, otatko hyvää palkkaa vai otatko huonoa palkkaa, niin useimmat valitsevat kyllä sen hyvän palkan ihan riippumatta kansallisuudesta. Jos työntekijä suostuu huonompaan kuin hyvään palkkaan, niin silloin kysymys on siitä, että hänellä ei ole semmoista ikkunaa, jossa hän olisi voinut sen paremman palkan valita. En ole vielä tavannut yhtään työntekijää, joka ihan vain huvikseen tai sen takia, että haluaa heikentää suomalaisia työelämän pelisääntöjä, suostuisi heikompaan palkkaan kuin mikä on hänelle se paras avoinna oleva vaihtoehto, ja niin kauan kuin tätä peliä ei pystytä katsomaan sieltä työntekijän näkökulmasta ja nähdä, mitkä ovat ne tarjoumat, jotka siellä ovat avoinna, niin kauan ei kauheasti päästä tässä asiassa eteenpäin.

Täällä käydään nyt ihan samaa keskustelua, jota käytiin vuonna 2011, kun itse tulin taan.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.